

Komlós Aladár megérkezése, 1945, 2017

hogyan ártott. Amikor a budapesti zsidóság feje felett a legsötétebb fellegek voltak és a deportálás nyomozó bizonyossága nehezedett mindenkire, az az alijának nevezett mentési manőver, amely szellemi értékeinket igyekezett menteni. Komlós Aladárt kiemelte a fent említett lealázó fasista helyről és a zsidó jövő számára megmenteni igyekezvén, elvitte őt előbb Németországba, majd Svájcba. Mint-hogy Svájcban egyelőre hiába várta az erei alijah lehetőségét és minthogy Komlós Aladár ott aktivitásban teljesen akadályozva volt, ezért elhatározta, hogy visszajön Magyarországra, korábbi működésének helyére. Általános írói és nevelői munkájával a zsidóság és az egész emberiség számára itt sokkal többet tud használni, mint egy svajci internáló táborban. Komlós Aladár, akinek baloldali magatartása és nagy írói munkássága általánosan közsismert, nem is gondol arra, hogy a zsidóság ne akarná őt visszafogadni. - Valóban nem vagyunk olyan gazdagok, hogy Komlós Aladárokról - és ő azon kevés visszabértek közé tartozik, akik megmaradtak jó zsidóknak - olyan egyszerűen lemondhatunk, nem beszélve arról, hogy a zsidóságtól távol álló körök milyen örömmel fogadják azt az intézkedést, amely Komlós Aladárt zsidó területen térített működésében lehetetlenné teszi. Meg kell még jegyeznünk azt is, hogy Komlós Aladár közszolgálati alkalmazott, eddigi főhatóságainál távolléte, épen érdemei miatt, mindentűn deportálással megakasztott meg és amennyiben a hitközség őt arra való hivatkozással, hogy nem deportálás, hanem önkéntes távozás miatt hagyta ott állását, nem fogadná vissza, ezzel lehetetlenné tenné Komlós Aladár szolgálati éveinek beszámításával történő bármely más irányú alkalmaztatását.

Amennyiben pedig nem ez volna az intézkedés, úgy a hitközségnek nem állna jogában őt elbocsátani, mert a rendtartás utasítása szerint rendes tanárt csak fegyelmi úton lehet elbocsátani és a fegyelmi hatóság nem az iskolafenntartó hitközség, hanem a Választási és Iskolafenntartó Minisztérium.

Mint-hogy meggyőződésünk, hogy a fent közltek alapján a m.t. Elnökség ilyen lépéseket azügy sem számékozik tenni, tisztelettel kérjük, hogy Komlós Aladár zsidó gimnáziumi működésének folytatásához hozzájárulni sziveskedjék.

Budapest, 5705. H. ul. 21.

1945. aug. 31.

Bevirkat Salom
a pesti i.r. hitközség iskoláinak
tanfelügyelősége:

1945. aug. 31.
Közlés
tanfelügyelőség

ALAPSZÁM:

Pesti Izraelita Hitközség

oktatási ügyosztály.

Iktatószám:

Egyuttal elintézt szám:

Előirat:

Utóirat:

Idegen szám:

Kivezette:

Tárgy:

Okt. 587/1945. G/B.
Komlós Aladár zsidó gimnáziumi tanár
állásába visszahelyezése.

Előadói előterjesztés:

Mélyen tisztelt Elnökség!

Rövid idővel eszelött Komlós Aladár kiváló zsidó író és pedagógus Svájcól visszatért. Mint a zsidó szellemi élet egyik jelentős vezetőjét örömmel fogadtuk. Gimnáziumi tanári működésének új megkezdését a legtermészetesebbnek találtuk volna, ha időközben nem értesültünk volna arról, hogy a pesti i.r. hitközség t. Elnökségének zsidókérdési orvosekkel kapcsolatban volt egy olyan döntése, amely Svájcól visszatérő orvosek újra alkalmaztatásával szemben foglalt állást.

A mélyen tisztelt Elnök ur utasítására Komlós Aladár ügyét, minthogy ő is svajci csoporttal tért vissza, a m.t. Elnökség döntése elé bocsátom.

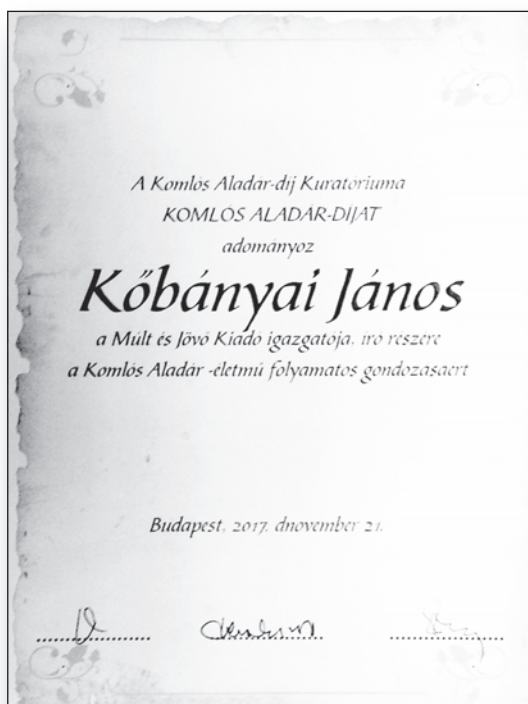
Komlós Aladár 1944. évi hónapjában, az orvosekkel elbocsátás, - megkezdési munkahelyén az iskolában dolgozott, hanem a fasiszta intézkedések következtében a németek számára a Sváb-

1945. aug. 31.
Közlés
tanfelügyelőség

Elintézés:

Az 1945-ös Komlós Aladár-dokumentum szinte ugyanazon a napon került elő a szerkesztőségi rendcsinálás során, mint amikor a másik, vele kapcsolatos eseményre kaptam a meghívót, ott pedig ezt a 2017-es oklevelet – ami szintén majd dokumentummá érlelődik a sűrűsödő-homogenizálódó időben. Ékes bizonyítékként annak, hogy a magyar zsidó szellemnek ez az egyik világszínvonalú képviselője – mint az a szellemek szokása – él, mozgásban van, hat. S jól behatárolható korszakokon tör, ki tudja, hova tartó, de örök érvényű célja felé.

A díj, ami látszólag a nevemre szól, magát Komlós Aladárt is megilleti. Mint egy bumeráng, személyemmel és a harmadik évtizedét is maholnap bevégző új *Múlt és Jövővel* repül vissza saját magához. Ugyanis a *Múlt és Jövőben* – amelyben 1912 óta 1944-ig részt vett –, ama „félrecsúszott nyakkendő” természetű szerinte, az ő szellemi magatartása, azonosságának termékeny kétértelműsége – szinte mértani

pontosággal alkotott a cionista folyóirat és az egyetemességnek tudott *Nyugat* „kulturális erőtereiben” – bennem, a mostani szerkesztőjében mint tradíció és minta él tovább. (Lehet, nem elegáns, de meghatározóbban is, mint alapítójáé, Patai Józsefé.) A felismerést, hogy csak úgy lehetek jó író (időközben azzá válni nem értem rá, leginkább a *Múlt és Jövő* miatt, de ez egy más történet), ha én mint zsidónak születtem, a zsidó azonosságot, egzisztenciát magamban fölfedezem és kibontom – a „vállalni” szót/fogalmat, mert áldás, degradálásnak tudva –, Pap Károlytól (Komlósnak is fontos írótól) örököltem. S mivel nem volt, aki ezt a példa-örökséget átadja, magamnak kellett kikaparnom, megtanulnom a magyar zsidó irodalom szélfúttá, összekuszált, elhanyagolt archívumából, irányt mutató mestert ugyanebből a holt(nak hitt) térből felfedezve és választva. Komlóshoz szegődtem tanítványul.

Ha az én *Múlt és Jövöm* teremtett értéket, s szignifikánsan lenyomata a magyar zsidóság 1988-tól kibomló történelmének és hányatott sorsának – az éppúgy köszönhető, ha nem még inkább neki, Komlós Aladárnak is.

Legyen övé az emlékezet kitüntetett hálája, s még inkább ennek az emlékezetnek a „kollektívá” történő kiteljesedése.

Kőbányai János